

AKOB

AKDENİZ OPERA ve BALE KULÜBÜ KÜLTÜR - SANAT DERGİSİ
MEDITERRANEAN OPERA AND BALLET CLUB CULTURE AND ART MAGAZINE

46

MERSİN'DE TANGO ŞÖLENİ

PIATANGO

AKOB
3. ULUSAL ODA MÜZİĞİ
YARIŞMASI

UYGARLIĞIN
DOĞDUĞU TOPRAK
ANADOLU

LENNY YILI

LEONARD BERNSTEIN 100,
CANDIDE 62 YAŞINDA

BEYAZPERDEDE
SESSİZ OPERADAN
NAKLEN OPERAYA

MERSİN ULUSLARARASI
MÜZİK FESTİVALİ'NİN
ARDINDAN

İSPANYA BAHÇELERİNDE GECELER
MANUEL DE FALLA

“LENNY YILI”

LEONARD BERNSTEIN 100, CANDIDE 62 YAŞINDA

Ömer Eğecioğlu
Santa Barbara, CA, ABD
omer@cs.ucsb.edu

20. yüzyılın büyük müzik dehalarından Leonard Bernstein'ın babasına “Oğlunuzun müzisyen olma fikrini pek desteklememişsiniz, doğru mu? “ diye sorduklarında, “Evet, doğru,” demiş, “ama büyüyünce Leonard Bernstein olacağını nereden bilebilirdim?”

Amerikan müzik dünyasının rönesans adamlarından besteci, şef, piyanist, eğitimci, Broadway ve Hollywood yıldızı, insan hakları savunucusu ve savaş karşıtı aktivist nitelikleriyle ün yapan Leonard Bernstein 25 Ağustos 1918 tarihinde Massachusetts'te doğdu, 1990 yılının Ekim ayında 72 yaşında New York'ta öldü. Sanatçının ailesi Amerika'ya Ukrayna'dan göç etmişti.

2018'de bestecinin doğumunun yüzüncü yılı bütün dünyada kutlanıyor. Hatta besteci anısına düzenlenen müzik festivalleri ve dünya sahnelerinde seslendirilen eserleri iki sene süren bir zaman içine yayılacak, 2500'e yakın etkinlik ile sanatçının senfonik eserleri, opera ve baleleri, müzikseverlerle buluşacak, yakınları arasında Lenny olarak bilinen Leonard Bernstein'ı anmak üzere “Lenny Yılı” böylece kutlanacak.

Bu etkinliklere bir örnek olarak Şubat 2018'de Gustavo Dudamel şefliğindeki Los Angeles Filarmoni Orkestrası, Master Chorale ile birlikte Bernstein'ın *Pazar Ayını*'ni (Mass) seslendirdi. 1971'de Kennedy Center'in açılışında icra edilmek üzere Jacqueline Kennedy tarafından Bernstein'a ismarlanan bu müzikal tiyatro çalışması gerçekte bir dini ayın müziği değil de klasik orkestra,

bando, rock grubu, birkaç koro ile caz ve blues öğeleri içeren, savaş karşıtı ve dini inanç krizi üzerine kurulmuş çok renkli ve fantastik bir yapıtı.

Los Angeles Opera'nın 2017-18 sezonuna dahil ettiği *Candide* operası da Bernstein kutlamalarının bir parçası olarak dinleyicilerle buluştu. Hikâyesi Voltaire'in 1759 tarihli aynı adlı eserinden alınmış olan *Candide*, felsefe ile komedinin bir araya geldiği, Bernstein'ın renkli müziği ile parıldayan bir opera.

BERNSTEIN VE ESERLERİ

Her çeşit müzik üslubuyla çalışmayı bilen, Broadway müzikallerinden daha ciddi klasik çalışmalara uzanan besteciliğinin yanısıra televizyonu da eğitim ortamı olarak büyük bir başarı ile kullanarak kitleleri eğiten Bernstein, 1950'li yıllarda özellikle gençler için hazırladığı televizyon programı ile sayısız insana müzik sevgisi aşılamıştı. İçinde bulunduğu politik durumu tenkit etmekten çekinmeyen, piyanist ve özellikle orkestra şefi olarak dünyaca ün kazanıp Aaron Copland gibi bestecilerin eserlerini tanıtmayı kendine görev bilen çok yönlü bir sanatçıydı. Amerikan kültürüyle yoğrulmuş, ama aynı zamanda Avrupa tarihi ve edebiyatını iyi bilen bir entellektüeldi. Günümüzde bile Youtube ortamında Bernstein'ın müzik konusundaki eğitici açıklamalı konuşmalarını dinleyip sanatçının ustalığına, derin bilgisine ve sohbet eder gibi sıcak, samimi ifade yeteneğine hayran kalmamak mümkün değil.

Leonard Bernstein (1918-1990)

Bernstein'in 20. yüzyıl Amerikan kültüründeki önde gelen yeri, kendisini Amerikan tarihindeki en yetenekli ve başarılı müzisyenlerden birisi yaptı ama geniş etkisi sanatçının bazıları tarafından bir tehdit olarak görülmesine de yol açtı. Politik olarak da çok aktif bir kişiydi, öyle ki 1950'lerin başında komünist sempatisini olarak soruşturulmuş, başkan Nixon'un düşmanları listesinde yer alarak bir dönem pasaport bile alamamıştı. FBI tarafından kendisi hakkında toplanan belgelerin dosyası ise 800 sayfayı bulmuştu. Tabii sanatçı daha sonra Amerikan şef ve bestecilerinin baş ikonu haline geldikten sonra bütün bunlar unutuldu.

Bernstein'in en iyi bilinen eseri şüphesiz 1957 yılında bestelediği müzikal *Batı Yakası Hikâyesi*'dir. Ünlü *Romeo ve Jülyet* oyununun New York şehrinin çeteleri arasına uyarlanmış şekli olan bu müzikalin ünü daha sonra 1962 tarihli film şekliyle 10 Oscar ödülü kazanmış ve bestecinin adını bütün dünyaya duyurmuştu. Bernstein 1958'de New York Filarmoni'nin şefi oldu ve uzun yıllar bu görevde kaldı.

Bernstein'in çeşitli oda müziği eserlerine ek olarak en iyi bilinen yapıtları arasında değişik kategorilerde şunları sayabiliriz: Broadway müzikalleri: *On the Town* (1944), *Wonderful Town* (1953), *"Batı Yakası Hikâyesi"* *West Side Story* (1957); Üç senfoni: *Symphony No. 1: Jeremiah* (1942), *Symphony No. 2: The Age*

of Anxiety (1949), *Symphony No. 3: Kaddish* (1963); bale *Fancy Free* (1944), film müziği *On the Waterfront* (1954); *Chichester Psalms* (1965); operaları: tek perdelik *Trouble in Tahiti* (1951), *Candide* (1956), *A Quiet Place* (1983); *Mass* (1971), *Concerto for Orchestra* ("Jubilee Games") (1989).

BERNSTEIN VE AMERİKAN MÜZİĞİ

Bernstein *Candide*'de klasik müziğin ciddi ve yüksek sanat anlayışı ile caz ve müzikal komedi arasındaki mesafeyi kapatmak, bunları birbirine yaklaştırmak amacı ile her iki taraftan da yararlandı. Bu deyimleri bağdaştıran bir yaklaşım sergiledi, bir anlamda Amerikan ruhu ile geleneksel klasik müziğin bir sentezini yapmak istedi.

Bernstein'in Harvard Üniversitesi mezuniyet tezi bile Amerikan müziğinin nitelikleri üzerineydi. Yenedünya'ya ilk yerleşen Batılı göçmenlerin Protestan ilahilerinin de Amerikan müziğinin oluşmasında bir etken olduğunu düşünüyordu. Buna ek olarak, Amerika'da üç sene kalmış olan Antonin Dvorak'ın da önerdiği gibi halkın müziği hem kıtanın yerlileri, hem de sonraları zencilerin caz müziğinin de karışmasıyla ortaya çıkan bir sentezdi. Bernstein'a göre bestelenen eserlerin Amerikan toplumunun büyük bir kesimine hitap edebilmesi için temellerinin zaten yaşayan kültürde

yer alan öğelerden oluşması gerekiyordu. Kızıldililerin sistematik yok edilmesinin bir sonucu olarak yerli halkın müziği Amerikan müziğinde hak ettiği yeri alamadı. Etkileri en fazla görülen stiller ise Protestan ilahileri, zencilere özgü ilahiler (spirituels) ve nispeten daha sonra ortaya çıkan caz olarak kaldı.

Çok insanın bildiği ve sevdiği *Batı Yakası Hikâyesi* ve *Candide*, aşağı yukarı aynı zamanda bestelendi. *Candide*'in prömiyeri 1956 yılında yapıldı. *Batı Yakası Hikâyesi* ise 1957'de sahnelendi. Bu iki eser birbirinden çok değişik yapıya sahip. Müzik tarihinde buna benzer bir başka olay da Giuseppe Verdi'nin üç ay arayla yarattığı değişik karakterdeki iki opera: *Il Travatore* (19 Ocak 1853, Teatro Apollo) ve *La Traviata* (6 Mart 1853, Teatro La Fenice).

VOLTAIRE VE CANDIDE

Candide, büyük Fransız yazarı ve düşünür Voltaire'in 1759 tarihli aynı adlı eserinden alınmış. *Candide*, Voltaire'in en iyi bilinen yapıtları arasında, hem bir eğlendirici hikâye hem de bir felsefi inceleme olarak yer alır.

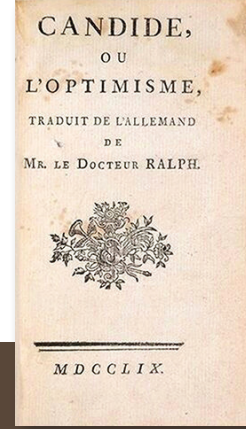
Mahlası Voltaire olan François-Marie Arouet (1694-1778), Fransız Aydınlanma Çağı'nın ünlü yazarı, tarihçisi ve düşünürüydü. Katolik kiliseye, organize dine ve monarşiye şiddetle karşı çıkmış, ince zekası, derin tarih bilgisi ve mizah gücü ile laikliği, eşitlik ve düşünce hürriyetini ısrarla savunmuştu.

Voltaire'in taşlaması, Alman düşünür ve matematikçi Leibniz'e karşı idi. Yani *Candide*, Leibniz'in felsefesi ile alay ederek "herşey olabileceğinin en iyisidir" şeklinde bir kör optimizme karşı çıkıyor, bu yaklaşımla alay ediyor, tanrının yarattığı herşeyin sırf tanrı yarattı diye iyi olmadığını vurguluyordu.

Voltaire'in kitabının esas başlığı "*Candide, yahut Optimizm.*" Orijinalinin girişinde Almancadan çevirme olarak veriliyor, ama bu tabii uydurma, sadece Voltaire'in sansür nedeniyle başını belaya sokmamak için yazdığı birşey. Voltaire'in öyküsünde Leibniz'in felsefesini Dr. Pangloss karakteri dile getiriyor. Kendisi hikâyenin sonuna kadar inatla optimizmini koruyan bir filozof, hatta birkaç kere ölüp dirilmesine rağmen. Tabii Voltaire Pangloss'u büyük bir enayi olarak gösteriyor.

Voltaire'in öyküsü bizi her sayfada dünyanın değişik bir köşesine taşıyor. Baş karakter Candide saf, iyi niyetli bir genç. Voltaire'in iğnelemeleri ve Leibniz ile alayı bir yana öykü bu genç çocuğun olgunlaşması, dünyayı ve insanları öğrenmesi üzerine, bir

anlamda Goethe'nin Genç Werther'i gibi kurulmuş. *Candide* sevgilisi Cunegonde'dan ayrıldıktan sonra onu bulmak için dünyanın dört bir yanından seyahat eder (sonuna doğru İstanbul da dahil). Öğretmeni Pangloss'un bu dünyanın "olabilecek dünyaların en iyisi" olduğu ilkesine inanmaya devam ederken *Candide*'in başına gelen felaketler giderek artar.

Voltaire'in *Candide* romanının ilk baskısının kapağı. Almanca'dan çevrildiği ve orijinal eserin Dr. Ralph tarafından kaleme alındığı ibaresi Fransız sansürüne takılmamak için uydurulmuş.

Öykü kısaca şöyle: Almanya Westphalia'da bir şatoda doğmuş olan Candide şatonun sahibi baronun kızı Cunegonde'ye aşırıdır. Rivayete göre Candide'in annesi baronun kızkardeşi, babası ise civarda yaşayan ve zengin olmayan bir beydir, yani Candide evlilik dışı doğmuş bir çocuk. Zengin olmadığından olacak, Cunegonde'nin kendini beğenmiş erkek kardeşi Maxmillian tarafından küçük görülür.

Baron, Candide ile kızı arasındaki ilişkiyi keşfedince Candide'i şatodan kovar. Candide'in maceraları böyle başlar. Candide ve Cunegonde ayrılırlar, operanın büyük bir bölümünde maceralar içinde yaşarken bir araya gelmeye çalışırlar.

Şatoda yaşayan bir diğer karakter ise güya herşeyi bilen Dr. Pangloss'tur. Pangloss öyküdeki optimist olarak Leibniz'in bu dünya olabilecek en iyi dünya felsefesinin savunuculuğunu yapar ama kendi başı da hizmetçi kadın Paquette ile olan ilişkisi nedeniyle belaya girer.

Daha sonra ortaya çıkan bir diğer karakter olan ve söylediğine göre bir papanın kızı olan Yaşlı Kadın, Karagözvari folklorik zekanın temsilcisi olarak yer alır. Daha sonra Anabaptist James, Hollandalı bir bakan, engizisyon mahkemesi başkanı, zengin bir Portekizli Yahudi gibi karakterler karşımıza çıkar. Öykünün ilk yarısı Avrupa'da, ikinci yarısının büyük bir bölümü ise Güney Amerika'da geçer. Burada Montevideo Valisi, sadık uşak Cacambo, efsanevi ülke El Dorado'nun kral ve kraliçesi, Hollandalı bir köle tüccarı, bir pesimist olan amatör filozof Martin ile tanışırız.

Öyküdeki karakterlerin başlarına gelen belalar arasındakileri şöyle bir sayacak olursak: deprem, yangın, kasırga, veba, frengi,

savaş, esaret, ırza geçme, işkence, falaka, idam, diri diri yakılma, mezhep savaşları, milliyetçilik, din tüccarlığı, riyakarlık, bir sınıfın öbürünü istismarı, fuhuş, kölelik, hırsızlık, şantaj, zorbalık, fakirlik, açlık, cehalet,... bunlar karakterlerin dünyanın dört bir tarafında şahit oldukları gerçekler olarak bir bir gözler önüne serilir.

Voltaire'in anlattığı dünya ile Bernstein'in operası arasında iki yüzyıllık bir aralık var. Eser hem roman hem de opera olarak eğlendirici ve düşündürücü olmaya elbette ki devam ediyor. Ama 21. yüzyılda okuyup izlediğimiz *Candide*'in orijinal eserde olmayan düşündürücü bir boyutu daha var: 18. yüzyıldan 21. yüzyıla insanlığın durumunda fazla değişen birşey olmadığını anlıyoruz.

CANDIDE ÜZERİNE

Bernstein *Candide* ve *Batı Yakası Hikâyesi* üzerine çalıştığı yıllarda *On the Town* ve *Wonderful Town* adlı Broadway müzikallerininin bestecisi olarak hatırı sayılır bir üne sahipti. Zaten *Candide*'in bestelendiği zamanlar, Amerikan müzikallerinin çok popüler olduğu bir süreci takip ediyordu: *Showboat* (1927), *Porgy ve Bess* (1935), *Oklahoma!* (1943), *Annie Get Your Gun* (1946), *Kiss Me Kate* (1948), *Guys and Dolls* (1950), *A Most Happy Fella* (1956), *My Fair Lady* (1956).

Candide, Broadway'de müzikal olarak başarılı olamadı. 1 Aralık 1956'da prömiyeri yapılan eser 73 kez gösterildikten sonra 2 Şubat 1957'de kapandı. Bir Broadway oyunu için bu sayı bir fiyasko anlamına geliyor. Ama herhangi bir modern opera veya operet, 73 kez gösteriliyor olsa şüphesiz dünyanın her yerinde büyük bir başarı olarak nitelendirilirdi. Yine de Bernstein için *Candide* bir hayal kırıklığı oldu. Daha sonra kendini opera topluluklarının programlarında bulan eseri birçok kez elden geçirdi: 1950'lerde, 1970'lerde, ve son olarak da 1988'de yapılan bu değişiklikler nedeni ile *Candide*'in birçok şekli bulunuyor.

Orijinal 1956 Broadway gösterimi bir sene sonra yayınlandığında başlığı "*Voltaire'in alaycı eseri üzerine bir komik operet, İngilizce öykü Lillian Hellman, müzik Leonard Bernstein, operet metni Richard Wilbur, John Latouche ve Dorothy Parker,*" olarak veriliyordu.

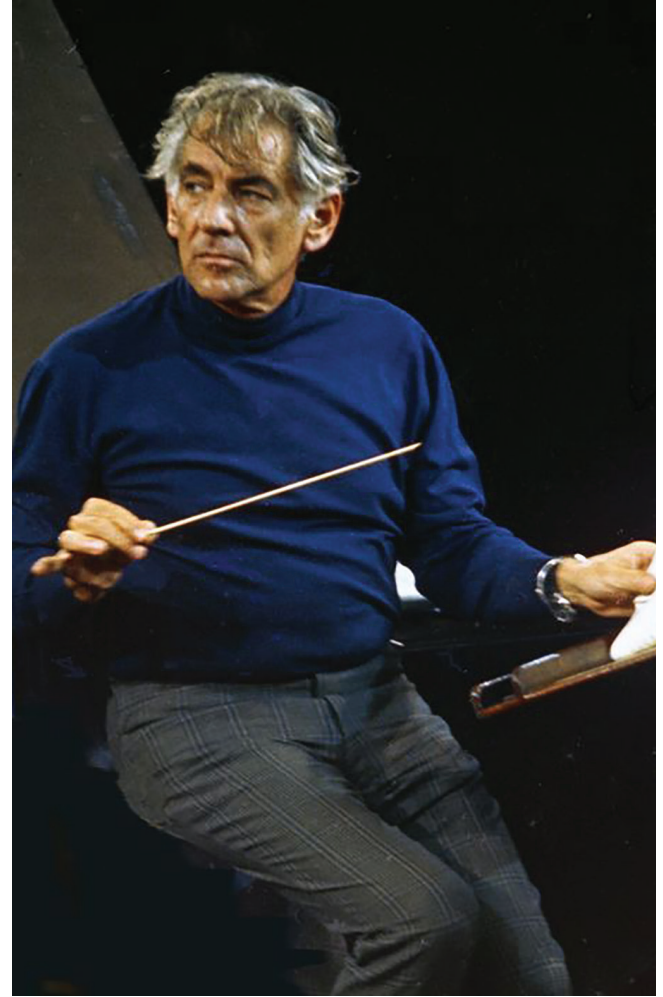
“

Bernstein *Candide* ile bir "Amerikan" opera yazmak istedi ama bestelediği en sevilen "Amerikan opera" gerçek anlamında opera olmadığı halde tarihe büyük bir olasılıkla *Batı Yakası Hikâyesi* olarak geçecekti.

”

Bernstein'in *Candide* projesinde etkilendiği sanatçı Alman-Amerikan müzisyen Kurt Weill (1900-1950) oluyor. Kurt Weill'in müzik dünyasında tanınma nedeni herşeyden çok Broadway müziklerine ve şarkılarına dayanıyor ama Weill'in Amerika'ya göçmeden önce Bertolt Brecht ile ortak yaptığı çalışmalar da var. Bunlar neredeyse cazımsı ve anlaşılması kolay olan bir yaklaşımla yazılmış eserlerdi. Kurt Weill'in amacı zamanına göre çok radikal ve ilerici bir yaklaşımla dinleyicinin dikkatini bu şekilde toplayarak arka planda toplumsal eleştirilerini dile getirmek için elverişli bir ortam yaratmaktı. Aynı şekilde Bernstein da *Candide*'de dinleyiciyi eğlendirirken düşündürücü konuları ortaya atmaktan çekinmiyor. Eserde her türlü Amerikan müzik stili yer aldığı gibi Latin Amerikan dansları, tango, gavot gibi klasik müzikten barok dans örnekleri, Avrupa müziğinden polka, mazurka, vals, Mahler'den esinlenmiş pasajlar, koraller, operet öğeleri, kankan, Offenbach'tan, Gilbert ve Sullivan'dan esinlenmiş hafif müzik, "Rossini kreşendosu" gibi Rossini'nin klasik opera teknikleri de yer alıyor. Arnold Schoenberg'in 12-ton sistemini kullanan bir pasaj bile var. Caz, Hollywood film müziği, müzikal komedi de etkilerini gösteriyorlar.

Bernstein *Candide* ile bir "Amerikan" opera yazmak istedi ama bestelediği en sevilen "Amerikan opera" gerçek anlamında opera olmadığı halde tarihe büyük bir olasılıkla *Batı Yakası Hikâyesi* olarak geçecek.

Leonard Bernstein 1973 yılında (Foto: Allen Warren).

BERNSTEIN CANDIDE HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYOR?

Voltaire'nin romanının bu müzikal uyarlaması ne tür bir eserdir? Opera mı, operet mi, müzikal komedi mi? Leonard Bernstein'in kendisi bile *Candide*'i "Opera, operet, veya her ne ise," şeklinde nitelemişti. Besteci 1989 yılında yaptığı bir söyleşide o sene kayda aldığı *Candide* hakkında şu sözleri söylüyor:

"30 yıldan uzun bir süredir, tam olarak 35 yıldır, herkes bana şu soruyu soruyor: 'Neden *Candide*? Nereden geldi, ne nedenle yazıldı?' Sadece bu çalışmanın bestecisi olarak değil, aynı zamanda tarihin şaşmaz gözlemcisi olarak, özellikle de Aydınlanma Çağı olarak bilinen kabaca 18. yüzyılın fikirleriyle bu soruyu biraz daha açık bir şekilde cevaplayabileceğimi düşündüm.

18. yüzyıl Voltaire'nin yaşadığı, yazdığı ve olağanüstü etkisi olduğu yüzyıldı. Voltaire'in başyapıtı, oyun yazarı Lillian Hellman'a ilham veren ve müzikal olarak bir denemeye kalkışmama yol açan *Candide* adlı ince, kısa ama güçlü bir romandı. Voltaire'in kitabın başlığı '*Candide veya Optimizm*' şeklindeydi. Optimizm olarak bilinen yaygın bir felsefi sisteme yönelik hicivsel bir saldırıydı. Bu, Gottfried Wilhelm von Leibniz'in hazmetmesi zor yazılarına dayanıyordu. Bu fikir sevilen şairimiz Alexander Pope tarafından halka tanıtılmıştı: Örneğin, *İnsan Üzerine bir Deneme*'indeki şu dizesindeki gibi: "Bir gerçek açıktır – olan herşey olması gerektiği gibidir."

Pope'un şiiere taşıdığı Leibniz'e göre, eğer bir tanrıya inanırsak, o zaman o iyi bir tanrı olmalı ve olabilecek tüm tanrıların da en iyisi olmalıydı. Bu yüzden de sadece Olabilecek Dünyaların En İyisini yaratmış olabilirdi. Başka bir deyişle: 'Olan herşey olması gerektiği gibidir.' Bu dünyada masumların göz kırpmadan katledildiğini ve suçların çoğunlukla cezasız kaldığını, hastalık, ölüm ve yoksulluğun olduğunu kabul ediyordu Leibniz. Ama eğer bütün detayları, gerçek kutsal ve evrensel planı görebilseniz, o zaman herşeyin olabilecek en iyi şey olduğunu anlayabilirdik. Leibniz'in düşüncesi buydu işte. Doğal olarak Voltaire, bu fikri saçma sapan buldu. 1755'te bir depremle tüm Lizbon şehri yerle bir olup vaysız insan boğulup ezilip, diri diri yanıp, yok olunca bu felaket Voltaire için bardağı taşıran son damla oldu. 'Şimdi eğer Leibniz haklıysa,' dedi Voltaire, 'o zaman Tanrı şaka yapar gibi flit makinasiyla sinek ilacını püskürtüyor ve aşağı yukarı bir milyon sivrisinek gelişigüzel bir şekilde telef oluyor, öyle mi?'

Yani neticede Lizbon felaketi Voltaire'i *Candide*'i yazmaya itti. Bu eserde tüm yerleşik otoriteye, monarşiye, ordu ve tüccarlara karşı çıkan yazarın en büyük düşmanı ise o zamanlarda çok güçlü olan ve üstelik depremleri önlemek için tanrıtanımazları canlı canlı yakmaktan bile çekinmeyen kiliseydi. Her tarafta kötülüğün binbir belirtisi görüldüğü halde insanlar 'her şeyin doğru ve iyi' olduğuna nasıl inanabiliyorlardı? Doğal afetler veya dehşet verici kazalar yetmezmiş gibi insanın insana reva gördüğü zulüm bu dünyanın olabilecek tüm dünyaların en iyisi olmadığı açık açık gösteriyordu.

Lillian Hellman'ı *Candide*'i sahneye uyarlamaya ve müzikal bir çalışmanın çekirdeği olarak bana sunmaya iten özel zulüm ise, şu anda hayal mayal hatırladığımız 'McCarthyizm' di: bu operetin birinci perdesinde işlenen ve kan donduran İspanyol

Engizisyonu'dan aşağı kalmayan bir "izm"di. Asrımızın 50'lerinin başlarında, Lizbon olayından tam 200 yıl sonra, Amerika'nın vaadettiği her şeyin, Wisconsin'li Genç Senatör Joseph McCarthy'nin ayak altına almasının eşğine geldiği bir dönemde. O ve onun engizisyon ortakları. Bu, Hollywood karalistesinin zamanıydı - televizyon sansürü, kaybedilen işler, intiharlar, sınırdışı edilme ve komünist olduğundan şüphelenilen birisini bir zamanlar tanımış olanlara bile pasaport verilmemesi gibi bir zulüm.

Bunu ilk elden biliyorum. Kendi hükümetim tarafından pasaport başvurum reddedildi. Voltaire'e de zamanında pasaport verilmemişti. Onun cevabı hiciv, alay ve kakkaha yoluyla durumu okuyucuya anlatmak ve kendi kendini haklı çıkarmak üzere onu kıskırtmaktı - Ben bunu yapamam tabii! - Voltaire'in bu şekilde yarattığı tartışma ortamı ve sürdürdüğü fikir alışverişi, elbette ki demokrasinin temel taşıdır.

Lillian ve ben doğal olarak Voltaire'nin iğneleyici zekası ve bilgeliğinin cazibesine kapılmıştık. John La Touche adındaki işinin ustası genç bir metin yazarı ile hemen çalışmaya başladık. 1. perdede duyulan iki frengi şarkısının ikincisini o yazdı. Biraz daha edebi olsa da aynı şekilde çekici olan diğer frengi şarkısı ise yakın zamana kadar Amerika Birleşik Devletleri'nin baş şairi olan Richard Wilbur tarafından kaleme alındı. Bunlar, belki de bu karmaşık çalışmanın yaratılışına katkısı olan düzenlerce insandan sadece ikisi; eğer birkaç kişi daha vermek gerekirse, Hal Prince, Stephen Sondheim, Maestro John Mauceri, Dr. Jonathan Miller. . . Ama kendim hakkında bu kadar konuşmak yeter!"

LOS ANGELES OPERA'NIN CANDIDE GÖSTERİMİ

Tam tabiriyle eklektik bir eser olan *Candide*, Los Angeles Opera tarafından çok renkli bir şekilde izleyicilere sunuldu. Belli başlı rollerde aşağıdaki sanatçılar yer aldı:

Kelsey Grammer Los Angeles Opera'nın 2018 programında yer alan Leonard Bernstein'in *Candide* operasında Voltaire rolünde (Foto: Ken Howard).

Los Angeles Opera'nın 2018 yılı *Candide* gösteriminde başrollerde yer alan sanatçılar: Kelsey Grammer (Voltaire/Pangloss), Jack Swanson (Candide), Erin Morley (Cunegonde), Christine Ebersole (Yaşlı Kadın), Theo Hoffman (Maximilian), Peabody Southwell (Paquette).

Kelsey Grammer Dr. Pangloss rolünde tenor Jack Swanson (Candide) ile Los Angeles Opera'da (Foto: Ken Howard).

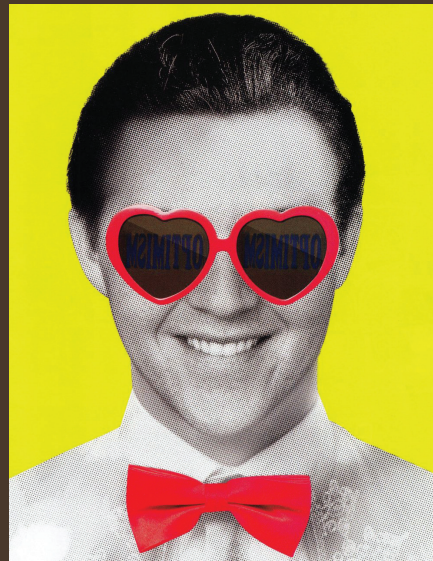
Voltaire/Pangloss
Candide
Cunegonde
Old Lady
Maximilian
Paquette

Kelsey Grammer (bariton)
Jack Swanson (tenor)
Erin Morley (soprano)
Christine Ebersole (mezo soprano)
Theo Hoffman (bariton)
Peabody Southwell (mezo soprano)

Los Angeles Opera bu gösterimde rol almak üzere hem opera dünyasından hem de Hollywood ve Broadway'den sanatçılara yer vermişti. İki genç sanatçı; tenor Jack Swanson ve soprano Erin Morley, *Candide* ve *Cunegonde* çiftini seslendirdi. Rossini ve Donizetti rollerine uygun sesiyle genç lirik tenor Jack Swanson'u başarılı bir gelecek bekliyor sanırım. Julliard School mezunu olan genç koloratura soprano Erin Morley daha şimdiden New York Metropolitan Opera sahnesinde yüze yakın kez rol almış. 2006 Licia Albanese-Puccini Foundation yarışması birincisi ve Richard Tucker Career Award sahibi (2013). Duyarlılığı ve en yüksek notaları bile tereddütsüz yakalaması ile dikkati çekti.

Jack Swanson (Candide), Erin Morley (Cunegonde) ve Christine Ebersole (Yaşlı Kadın) Los Angeles Opera'nın 2017-18 sezonunda yer alan *Candide* operasında (Foto: Ken Howard).

Felaketlerle dolu maceralarının başında dünyayı toz pembe gören optimist genç: Tenor Jack Swanson Los Angeles Opera'nın 2018 gösteriminde *Candide* rolünde (Performances Magazine, Şubat 2018).

Kelsey Grammer ve Christine Ebersole, 2018 Los Angeles Opera'nın *Candide*'inde yer alan televizyon/müzikal sanatçıları arasında yer aldı (Foto: Myung J. Chun).

Bu karakterlerden Kelsey Grammer ve Christine Ebersole ünlerini opera sanatçısı olarak kazanmış sanatçılar değil. İkisi de tiyatrocudur.

Kelsey Grammer tiyatro ve televizyon sanatçısı olarak, özellikle Amerikan televizyonunda 20 seneyi aşan sanat yaşamında, rol aldığı *Cheers*, *Wings* ve ardından *Fraser* adlı serilerde büyük başarı kazanmış, altı Emmy sahibi bir sanatçı. *Candide*'de hem Voltaire'i hem de Dr. Pangloss karakterini seslendirdi. Voltaire olarak sahnede öykünün akışını seyircilere anlattı. Bu eski stil yaklaşım aksiyonu biraz yavaşlatıyor olsa da konuyu bilmeyen dinleyiciler için üstyazılar kadar işe yaradı. Dr. Pangloss olarak ise baritone sesiyle ve düzgün diksiyonuyla, mutlak sahne hakimiyetiyle çok başarılı oldu. Grammer'in profesyonel ses sanatçısı olarak yeteneği olduğunu bu operaya kadar bilmiyordum.

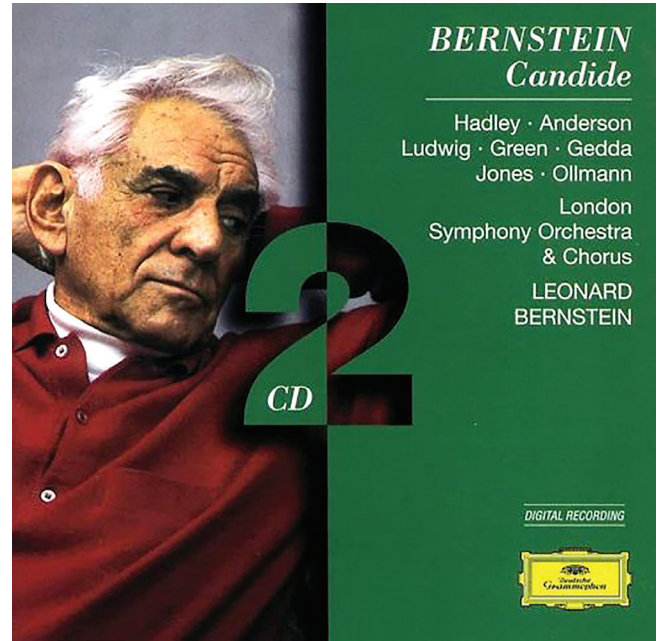
Aktris/ses sanatçısı Christine Ebersole ise 30 senelik sahne hayatında Broadway'de, televizyon serilerinde, beyaz perdede ve konser artisti olarak iki Tony kazanarak dinleyicinin büyük beğenisine mazur olmuş bir sanatçı. Zaten çok sempatik olan Yaşlı Kadın rolünü Broadway ve kabare rollerinden gelen kıvraklıkla ve büyük enerjyle icra eden Ebersole çok alkış aldı.

Los Angeles Opera'nın orkestra şefi James Conlon ve *Candide*'in yönetmeni Francesca Zambello (Foto: Chester Higgins).

Los Angeles Opera'nın müzik yönetmeni olarak James Conlon şimdiye kadar bu orkestra ile yirmiden fazla bestecinin elliden fazla operasını yönetti. Dünyanın belli başlı her orkestrasını yönetmiş olan Conlon New York Metropolitan Operası'nda da sık sık misafir şef olarak görev alıyor. Kendisi Ravinia Festivali ve Cincinnati May Festivali'nin müzik direktörü. Los Angeles'ten önce Paris Ulusal Operası'nın yönetmeni (1995-2004), Köln şehrinin genel müzik direktörü (1989-2002), ve Rotterdam Filarmoni'nin müzik direktörü (1983-1991) olarak da çalışmış.

Conlon'un *Candide* yorumu popüler Broadway pırıltısı ve klasik operanın daha kalıplanmış lirik ifadeleri arasında rahat ve kolay bir şekilde gidip geliyordu.

Leonard Bernstein'in Londra Senfoni Orkestrası ile 1989'un Aralık ayında kaydettiği *Candide*, Deutsche Grammophon tarafından yayınlanmıştı. "Lenny Yılı" münasebetiyle Deutsche Grammophon piyasaya bestecinin son yirmi yılına odaklanan 121 CD ve 36 DVD'lik bir seri çıkarıyor. Sony şirketi de 1950 ve 60'lı yıllarda Bernstein New York Filarmoni Orkestrası yönetmeni olduğu yıllarda kayda alınmış eserlerden oluşan 100-CD'lik bir set hazırladı.

Ünlü yönetmen Francesca Zambello ise ilk kez 2015 Glimmerglass Festivali'nde verilen, daha sonra Bordeaux ve Toulouse'ta gösterilen *Candide*'ini Los Angeles'e getirdi. Zambello'nun bu operayı sahneye koymadaki hüneri *Opera Today* dergisi tarafından "olabilecek *Candide*'lerin en iyisi," şeklinde iltifatlandırılıyor. Bu prodüksiyon Kaliforniya'ya yeni geliyor olsa da Zambello bundan önce Los Angeles Opera için aralarında Daniel Catán'ın eseri *Florencia en el Amazonas* da dahil olmak üzere yedi değişik opera yönetti.

100. doğum yıldönümünde Leonard Bernstein'ı kutluyor, aklımızdan hiç çıkmayacak melodileri besteleyen bu 20. yüzyıl devini "Lenny Yılı"nda içten selamlıyoruz.